

**THE CHANGE OF FISHING CULTURE IN THE LOWER-MUN-BASIN
COMMUNITY AFTER THE CONSTRUCTION OF THE PAK MUN DAM**

JUREERAT PHOLDEE

**With compliments
of**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
.....

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF ARTS (ENVIRONMENT)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY**

2002

ISBN 974-04-1565-2

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

TH
J95C
2002
C.2

4037357 SHEV/M : MAJOR : ENVIRONMENT ; M.A. (ENVIRONMENT)

KEY WORDS : PAK MUN DAM / CULTURE / CULTURAL ECOLOGY

JUREERAT PHOLDEE : THE CHANGE OF FISHING CULTURE IN THE LOWER-MUN-BASIN COMMUNITY AFTER THE CONSTRUCTION OF THE PAK MUN DAM. THESIS ADVISORS : THAWATCHAI BOONCHOTE, Ph.D. PUSATTEE MONZON, M.A. PRAPART PINTOBTANG, Ph.D. 142 p. ISBN 974-04-1565-2

The objective of this research is to study the fishermen's culture of the lower-Mun-basin community and the change after the construction of the Pak Mun Dam. The means of achieving this aim is qualitative analysis involving collection of data by in-depth interviewing and observation of 24 targeted samples. The following conclusion has been reached.

The livelihood of the lower-mun-basin community depends on fish in the Mun river. The fishermen's culture begins to observe natural phenomenon in each season and studying each fishery which leads the way to invent fishing tools. For fishing they need their local knowledge to invent fishing equipment, showing natural skill and knowledge in which each piece of equipment is suitable to the environment and preserves the environment and fisheries for their descendant. Knowledge of fishing was taught by the ancestor from each generation. During the ten years when the dam was constructed, the ecological system of the Mun River changed and resulted in decreasing the amount of fish which caused some fishermen to lose their income. Some turned to live as agriculturists, others became laborers. Thus, during this ten years, some fishing tools are lost as well as the local fishery knowledge. Since April, 2001, the cabinet resolved to open all 8 water gates of the dam and allowed research to study the effect of having a dam or not. After that, it made the ecology and diversity in the Mun River change because the people could catch fish more than in the past. The people who had stopped fishing went back to occupy a fishing career. Moreover, the tools, which had been sold or kept, were taken back to use. The new generations were interested in fishing careers. It means that the indigenous and fishing culture knowledge will be taught, transferred and continued after being abandoned for 10 years.

This research is limited by time, budget and the method of study. Therefore, information collected is not complete in every aspect. The author suggests that further study be conducted in 1) the rights to access resource that have an effect on cultural changes in the lower-Mun-basin community 2) fishing tools of the lower-Mun-basin community in each season 3) income and traditions lost in fishing culture after the construction of the Pak Mun Dam.

4037357 SHEV/M : : สาขาวิชา : สิ่งแวดล้อม ; สค.ม.(สิ่งแวดล้อม)

จรรยา ผลิต : การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการหาปลาของชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนปลายภายหลังการสร้างเขื่อนปากมูล (THE CHANGE OF FISHING CULTURE IN THE LOWER-MUN-BASIN COMMUNITY AFTER THE CONSTRUCTION OF THE PAK MUN DAM). คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : รัชชัช บุญโชติ, Ph.D., ปุสดี มอนซอน, สค.ม., ประภาส ปิ่นตบแต่ง, Ph.D., 142 หน้า ISBN 974-04-1565-2

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการหาปลาของชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนปลาย และการเปลี่ยนแปลงภายหลังการสร้างเขื่อนปากมูล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอาศัยกรอบแนวคิดในการศึกษา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งรวมกับการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ จากกลุ่มเป้าหมาย 24 ราย สรุปผล ได้ดังนี้

วิถีชีวิตของชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนปลายพึ่งพิงทรัพยากรปลาจากแม่น้ำมูลในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมการหาปลาของชาวประมงเริ่มจากการสังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในแต่ละฤดูกาล และศึกษาลักษณะนิสัยของปลา จนนำไปสู่การคิดค้นเครื่องมือจับปลาแบบต่างๆ เครื่องมือจับปลาที่ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อให้จับปลาที่ตนต้องการ ต้องสอดคล้องกับลักษณะทางธรรมชาติและรักษาความอุดมสมบูรณ์ไว้ให้ลูกหลาน ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการหาปลาได้ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สิบปีที่ผ่านมา ภายหลังการสร้างเขื่อนปากมูล ระบบนิเวศน์ของแม่น้ำมูลได้เปลี่ยนแปลงไปและส่งผลกระทบต่อปริมาณปลาลดจำนวนลง ชาวประมงจำนวนมากจึงหันไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง ดังนั้น เครื่องมือประมงบางส่วนจึงสูญหายรวมถึงความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการหาปลา จนกระทั่งเดือนเมษายน 2544 คณะรัฐมนตรีมีมติให้เปิดประตูระบายน้ำทั้ง 8 บานของเขื่อน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบจากการสร้างเขื่อนและการไม่มีเขื่อน ภายหลังการเปิดประตูเขื่อน ได้ทำให้ระบบนิเวศน์และความหลากหลายในแม่น้ำมูลเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง เนื่องจากชาวประมงสามารถจับปลาได้มากขึ้นกว่าเดิม คนที่เคยหยุดประกอบอาชีพประมงก็หันกลับมาจับอาชีพนี้อีกครั้ง ยิ่งไปกว่านั้น เครื่องมือจับปลาที่เคยขายหรือเก็บไว้ก็ถูกนำกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง คนรุ่นใหม่เริ่มให้ความสนใจอาชีพทำประมงมากขึ้น นั่นหมายถึง ความรู้และวัฒนธรรมการหาปลาจะได้รับการเรียนรู้และถูกถ่ายทอดหลังจากขาดช่วงไป ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา งบประมาณ และวิธีการศึกษา ดังนั้น ข้อมูลที่รวบรวมได้จึงไม่สมบูรณ์ในทุกประเด็น ผู้วิจัยเสนอแนะให้ทำการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่อง 1) สิทธิในการครอบครองทรัพยากรซึ่งส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการหาปลาของชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนปลาย 2) เครื่องมือจับปลาของชุมชนในแต่ละฤดูกาล 3) การสูญเสียรายได้และต้นทุนทางวัฒนธรรมภายหลังการสร้างเขื่อนปากมูล